

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

---

*Prestation i en
integrerad rapport*

Kandidatuppsats i Företagsekonomi
Externredovisning
Höstterminen 2014
Handledare: Gunnar Rimmel
Författare: Naeem Tahir
Samar Almarsoomi

Sammanfattning

Titel: Prestation i en integrerad rapport

Författare: Naeem Tahir & Samar Almarsoomi

Handledare: Gunnar Rimmel

Datum: YYYY-MM-DD

Nyckelord: Integrerad Rapportering, IR, IIRC, GRI, Prestation, Indikator

---

Bakgrund: Kraven på redovisad finansiell och icke-finansiell informationen har ökat, vilket har skapat behovet av ett nytt rapporteringsverktyg som tillhandahåller bättre resultat vid redovisning av information. Ramverket integrerad rapportering, <IR>, framtog år 2010 av IIRC med målet att skapa ett universellt och enhetligt ramverk. Prestationsmätning speglar oftast företagets finansiella och icke-finansiella information och är även en adekvat del av ramverket.

Syfte: Uppsatsens syfte är att undersöka om företag uppfyller prestationskriteriet i sin årsredovisning för 2013 utifrån ramverket integrerad rapportering och ger en tydlig presentation av den finansiella och icke-finansiella informationen, i dem utvalda multinationella svenska företagen. Vidare syftar uppsatsen till att påvisa hur företagen rapporterar indikatorerna samt hur redovisningen av indikatorerna skiljer sig åt år 2009 respektive 2013.

Avgränsning: Dem valda företagen är inte avgränsade utifrån ett branschperspektiv, istället upprättades två kriterier. Företagen skall vara listade på OMX30, vilket innebär att alla företag är börsnoterade. Företagen skall redovisa sitt hållbarhetsarbete i årsredovisningarna, vilket börsnoterade måste göra till en viss utsträckning.

Metod: För att kunna besvara uppsatsens huvudfråga skapades en checklista som innehåller ekonomiska, sociala och miljöindikatorer och som är byggda utefter <IR> ramverkets riktlinjer och GRI:s indikatorer. Med hjälp av checklistan inhämtades det empiriska resultatet.

Resultat och slutsats: Studiens resultat är att företagen hade ett större fokus på den finansiella informationen och redovisningen år 2009, vilket ändras år 2013 där redovisningen av den icke-finansiella posterna fick en märkbar ökning. Vidare dras slutsatsen att alla företag uppfyller ramverkets riktlinjer för prestation, vid en principbaserad bedömning av ramverket och dess riktlinjer.

Förkortningslista

FN: *Förenta Nationerna*

GRI: *Global Reporting Initiative*

IIRC: *International Integrated Reporting Council*

IR: *Integrerad rapportering*

ÅRL: *Årsredovisningslagen*

GRI: *Global Reporting Initiative*

Lista över figurer

Sida

<i>Figur 3.1 Tillämpade poster i Checklistan</i>	<i>18</i>
<i>Figur 4.1 Ekonomiska indikatorerna för 2009 och 2013</i>	<i>21</i>
<i>Figur 4.2 Miljöindikatorerna för 2009 och 2013</i>	<i>23</i>
<i>Figur 4.3 Sociala indikatorerna för 2009 och 2013</i>	<i>25</i>

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	2
1.1 BAKGRUND.....	2
1.2 PROBLEMDISKUSSION	4
1.3 FRÅGESTÄLLNING.....	4
1.4 SYFTE	5
1.5 AVGRÄNSNING.....	5
2. TEORETISK REFERENS RAM	6
2.1 INTEGRERAD RAPPORTERING.....	6
2.1.1 Ramverket <IR>	7
2.2 IIRC:S PILOTPROJEKT	10
2.3 PRESTATION	11
2.3.1 Finansiell prestation	11
2.3.2 Icke-finansiell prestation	11
2.4 GLOBAL REPORTING INITIATIVE, GRI.....	12
2.4.1 GRI-index/G3.1	13
2.5 INTRESSENTTEORIN	13
2.6 LEGITIMITETSTEORIN	14
3. METOD	15
3.1 INLEDANDE UNDERSÖKNING	15
3.2 VAL AV FÖRETAG	16
3.3 VAL AV METOD	16
3.4 FRAMTAGANDET AV CHECKLISTA.....	18
3.5 CHECKLISTA.....	20
3.6 KVALITATIV ANSATS	21
3.7 VALIDITET OCH RELIABILITET	21
3.8 KÄLLKRITIK	21
4. EMPIRI	23
4.1 EKONOMISKA INDIKATORER.....	23
4.2 MILJÖINDIKATORER	25
4.3 SOCIALA INDIKATORER.....	27
5. ANALYS	29
5.1 REDOVISNING AV EKONOMISKA INDIKATORER	29
5.2 REDOVISNING AV MILJÖINDIKATORER.....	30
5.3 REDOVISNING AV SOCIALA INDIKATORER	31
6. SLUTSATS	33
6.1 HUR RAPPORTERAR FÖRETAGEN EKONOMISKA INDIKATORER?.....	33
6.2 HUR RAPPORTERAR FÖRETAGEN MILJÖINDIKATORER?	33
6.3 HUR RAPPORTERAR FÖRETAGEN SOCIALA INDIKATORER?.....	34
6.4 HUR UPPFYLLER FÖRETAG <IR> RAMVERKETS PRESTATIONSKRITERIUM?	34
6.5 FÖRSLAG TILL VIDARE STUDIER	35
7. KÄLLFÖRTECKNING	36
BILAGA	39

1. Inledning

Följande kapitel beskriver bakgrunden till det valda ämnet, integrerad rapportering. I kapitlet görs det en presentation till varför det är ett intresseväckande och aktuellt ämne och är en introduktion till studiens problemformulering, frågeställningen, syfte samt avgränsning.

1.1 Bakgrund

Arbetet med hållbar utveckling och dess rapportering är i högsta grad aktuellt. Begreppet hållbar utveckling presenterades samt spreds under åttiotalet och karaktäriseras av tre olika aspekter som samspekar, *ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet* (FN, 2012).

Hållbar utveckling kan definieras som *"en utveckling som uppfyller behoven av den nuvarande generationen, utan att riskera möjligheterna att uppfylla behoven för den kommande generationerna"* (Isaksson & Steimle, 2009). Ansvar för en hållbar utveckling kan inte bara läggas på enskilda nationer. För att legitimera och driva en sådan utveckling måste även företagen ta sitt ansvar. Företagens arbete med hållbar utveckling leder till att olika nationer uppfyller de allt hårdare kraven som ställs på hållbarhetsarbetet (Isaksson & Steimle, 2009).

Accentures semistrukturerade intervjustudie bidrar till att påvisa hur medvetna samt vilken syn ledande befattningshavare har på hållbarhet i sina branscher, där mer än 90 % av respondenterna är överens om att arbetet med och rapporteringen av hållbarhet kommer vara avgörande för deras företags överlevnad (Accenture, 2010).

Prestationsmätning har genom åren fått en allt ökande inslag hos bolagen till följd av globala trender och växande företag och har idag utvecklats till att även innehålla sociala- och miljömässiga aspekter av organisationen. I takt med att föregående aspekter aktualiseras i samhället parallellt med globalisering och teknikutveckling har en naturlig fokus på rapportering av prestation stärkts i organisationerna, där studier har påvisat att tidigare prestationsrapportering inte har varit ändamålsenligt för dem externa intressenterna (Bititci, Garengo, Dörfler & Nudurupati 2012). Idag är företagsrapporter oftast stora och komplexa vilket leder till oklar information istället för att underlätta förståelsen. Rapportering ses som

ett legalt krav istället för kommunikationsverktyg, varför företagen presenterar diffus finansiell och icke-finansiell prestationsinformation, vilket integrerad rapportering skall tillhandahålla (IIRC, 2011).

Då pressen från företagets externa och interna intressenter har ökat så har det också inneburit att behovet av ett enhetligt ramverk för hållbarhetsredovisning vuxit fram, där företagen rapporterar den ekonomiska, miljömässiga och sociala påverkan i separata hållbarhetsrapporter (GRI, 2006).

Svenska företag har länge bedömts som internationella förebilder och legat i framkant med hållbarhetsarbetet, men KPMGs studie visar att företagen i Sverige nu börjar bli omsprungna av andra företag där allt mer fokus läggs på hållbarhetsredovisningen. Men, det som fortfarande särskiljer dem svenska företagen gentemot dem utländska är den höga kvaliteten på deras hållbarhetsinformation. Den trend som man alltså ser är att hållbarhetsredovisning ökar både globalt och i Sverige, dock är ökningen inte lika stor i förhållande till dem tidigare åren i Sverige (KPMG, 2011).

En allt ökande nivå av multinationella företag använder sig av riktlinjerna i Global Reporting Initiatives, GRI, (Jonäll & Rimmel, 2013). För att uppnå de allt högre krav som ställs på företagen samtidigt som kvaliteten på hållbarhetsinformation inte försämras så är användningen av GRI:s riktlinjer ett allt vanligare inslag i organisationer, vars huvudsakliga syfte är att stötta företagen i deras arbete med att upprätta hållbarhetsrapporter som integrerar *sociala, miljömässiga samt ekonomiska effekter*, och har avsikten att fungera som ett internationellt ramverk som förespråkar jämförbara hållbarhetsrapporter (Isaksson & Steimle, 2009).

Mellan 1960-1980 genomgick konsumentmarknaden en förändring i form utav utbud och efterfrågans skifte. Efterfrågan påverkade utbudet, varför fokus på prestation övergick till nya dimensioner som bland annat innefattar kundnöjdhet, kvalitet och tid. Förändringen innebar att prestationsrapporteringen fick ett ökat erkännande som en multidimensionell domän och genomgick en utveckling där prestation integrerades i dem finansiella rapporterna (Bititci et al. 2012).

Integrerad rapportering, IR, är ett ramverk utgett av organisationen IIRC, vars syfte är att tillhandahålla användare de riktlinjer som behövs för att integrera den icke-finansiella information med den finansiella, vilket innebär att inga separata hållbarhetsrapporter släpps utan det integreras i årsredovisningen (Yong, 2014). Kraven på att företagen skall ta mer ansvar har ökat markant och genom integrerad rapportering vill man kunna uppvisa hur värde över tid skapas, där IIRCS ramverk förenklar förståelsen av den finansiella rapporteringen och gör den mer begriplig i kombination med den icke-finansiella (Rimér, 2014)

1.2 Problemdiskussion

Forskning inom sociala och miljömässiga effekter har de senaste 40 åren gjorts utifrån olika infallsvinklar, det är även allmänt erkänt att den ökande uppmärksamheten på miljön, globala orättvisor och sociala frågor har haft en allt större effekt på och insamling av akademiska undersökningar (Jonäll & Rimmel, 2013).

I takt med den ökande globaliseringen, regleringar och förväntningar från intressenter har även komplexiteten hos bolagen tilltagit. Syftet med integrerad rapportering är att anpassa information gällande en organisations styrsystem, strategi, resultat och framtidsutsikter som kan spegla dem ekonomiska, sociala och miljömässiga effekterna, vilket skall ge ledningen, investerare och andra intressenter bättre underlag för framtida beslut (PWC, 2012). Integrerad rapportering är ett relativt nytt ramverk, med ett pilotprojekt som avslutades så sent som september 2014. Behovet av prestationsrapportering har inte bara växt fram internt i företagen utan kraven från externa intressenter om adekvat information som kan knytas till hur företagen rapporterar kvantitativ och kvalitativ information om prestation efterfrågas i allt högre grad (Bititci et al. 2012).

1.3 Frågeställning

Huvudfråga

Det råder ett allt mer ökat krav och behov på utvecklingen av hur företagen väljer att rapportera sin finansiella och icke-finansiella information, varför integrerad rapportering anses vara lösningen till dem komplexa rapporteringssystem som ska fungera som underlag för intressenterna (IIRC, 2013). Prestation är en av grundpelarna till att uppfylla <IR> ramverket, och väsentligheten av prestation är allmänt erkänt. Den traditionella prestationsteorin förespråkar att prestation bör integreras i företagsrapporteringar för att

underlätta belöningar och uppmärksamhet (Bititci et al. 2012) vilket leder oss till vår följande huvudfråga:

- *Hur uppfyller företag <IR> ramverkets prestationskriterium?*

Delfrågor:

Följande delfråga syftar till att undersöka vilka typer av indikatorer används

- *Hur rapporterar företagen ekonomiska indikatorer?*
- *Hur rapporterar företagen sociala indikatorer?*
- *Hur rapporterar företagen miljöindikatorer?*

1.4 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om företag uppfyller prestationskriteriet i sin årsredovisning för 2013 utifrån ramverket integrerad rapportering och ger en tydlig presentation av den finansiella och icke-finansiella informationen, i dem utvalda multinationella svenska företagen. Vidare syftar uppsatsen till att påvisa hur företagen rapporterar dem olika indikatorerna samt hur redovisningen av indikatorerna skiljer sig åt år 2009 respektive 2013.

1.5 Avgränsning

I årsredovisningslagens sjätte kapitel § 1 sista stycket ställs det krav på att noterade företag ska upplysa om hållbarhetsfrågor från tre olika perspektiv, vilket är ett allmänt perspektiv, ett miljöperspektiv, samt ett som fokuserar på icke-finansiella förhållanden (SFFs rekommendation om Corporate Responsibility, 2008).

De valda företagen har inte avgränsats utifrån ett branschperspektiv, istället valde vi att upprätta kriterier för val av företag, vilka var följande:

- Företagen skall vara listade på OMX30.
- Företagen skall redovisa sitt hållbarhetsarbete i årsredovisningarna.

Att företagen skall vara listade på OMX30 är för att säkerställa att endast börsnoterade företag som uppfyller kraven enligt årsredovisningslagen undersöks. Listningen innebär samtidigt att adekvat information kan hämtas, vilket innebär att även andra kriteriet uppfylls.

2. Teoretisk referensram

Referensramen syftar till att ge läsaren en bättre förståelse för studiens frågeställning och det empiriska resultatet. Innehållet ger en helhetssyn av det valda ämnet vilket omfattar relevant teoretisk fakta som kan knyta fast det empiriska resultatet med studiens syfte.

2.1 Integrerad rapportering

Integrerad rapportering i korta ordalag handlar om att företagen rapporterar sitt hållbarhetsarbete i årsredovisningarna istället för i separata rapporter (Rimér, 2013).

Eftersom vår problemdiskussion och syfte utgår från integrerad rapportering så blir det en självklarhet att huvudfokus och ett stort avsnitt i vår referensram blir integrerad rapportering.

Tillkomsten av integrerad rapportering ses som nästa steg i evolutionen av företagsinformation, vilket ger upphov till förändringar i sättet finansiell och icke-finansiell redovisas och hur adekvat information inhämtas, analyseras och rapporteras till externa intressenter. Aktieägare är inte längre dem primära användarna av företagsinformation utan idag fordrar även externa intressenter samma information, varför företagen har lagt ett ökat fokus på transparens i sina årsredovisningar (Monterio, 2014).

Konceptet integrerad rapportering har utvecklats efter ett växande behov av ett enhetligt ramverk från företag och andra organisationer där de kontinuerligt kan rapportera om dem miljömässiga, ekonomiska och sociala dimensionerna som uppstår och ageras gentemot (Soyka, 2013).

International Integrated Reporting Council (IIRC) är ett globalt förbund med sammanslutning av bland annat investerare, tillsynsmyndigheter, normgivare och företag som delar samma värderingar om att kommunikationen av värdeskapande borde vara den naturliga utvecklingen av företagens årsredovisningar, och har med bakgrund av det utvecklade och publicerade ramverket integrerad rapportering, <IR>. Syftet med ramverket är att företagen ska implementera och informera om alla faktorer som påverkar deras verksamhet i årsredovisningen, vilket således ska öka kvalitetssäkringen av rapporteringen (IIRC, 2013)

2.1.1 Ramverket <IR>

Integrerad rapportering syftar till att tillhandahålla principbaserade vägledningar som ska förbättra kvaliteten på den information som är offentligt tillgänglig, främja en mer sammanhängande och effektiv rapporteringsmetod, stödja ett internt tänkande, beslutsfattande och åtgärder som fokuserar på värdeskapande över kort, medellång och långsikt, samt förbättra ansvaret av dem sju olika "capitals", financial, manufactured, intellectual, human, social and relationship samt natural. Dessa capitals är inte fastställda kriterier som måste följas för att uppfylla ramverket för integrerad rapportering utan är till för företagen som vägledande riktlinjer där fokus sätts på att inte förlora resurser vid ett integrerat tänkande (IIRC, 2013).

<IR> ramverket tydliggör att ramverkets innehåll är principbaserade riktlinjer (IIRC, 2013). Vid användning av ett principbaserat ramverk ansvarar företagen för ramverkets tolkning och tillämpning vid en specifik situation, det principbaserade ramverket tillhandahåller endast vägledande rekommendationer (Marton, Lumsden, Lundqvist, Pettersson & Rimmel, 2010). Eccles & Kruzs (2010) menar att principbaserade riktlinjer är mer anpassningsbara jämfört med ramverk som är regelbaserade, varför tillämpning av ett principbaserat ramverk oftast är mer subjektivt och speglar användaren, vilket innebär en diversifierad skillnad av applicering och utfall som ramverket framställer.

Ramverkets primära funktion är att tillgodose och klargöra hur en organisation är värdeskapande för dem som tillhandahåller finansiellt kapital. Men, då fokus läggs på att den finansiella informationen ska vara tydlig parallellt med den icke-finansiella så är <IR> fördelaktigt för alla intressenter, externa samt interna, varför det är förväntat att ramverket på sikt kommer ta plats som normen hos företagen och ersätta statiska och numeriska externa rapporter (IIRC, 2013). För att upprätta en integrerad rapportering och uppfylla ramverkets krav måste åtta "content elements" besvaras, vilka tar upp olika delar i verksamheten. Då innehållet i en verksamhets rapportering baseras på individuella förhållanden för respektive verksamhet så har de åtta elementen formulerats i form av frågor istället för en checklista. Vidare är elementen länkade till varandra och kan därför inte ömsesidigt uteslutas, det är genom en koppling av de olika elementen över tid som verksamheten blir värdeskapande (IIRC, 2013). Ramverket tillhandahåller också vägledande principer som ska fungera som stöd för bedömning av vilken information och hur integrationen av informationen som rapporteras för elementen, och förtydligar att dessa vägledningar endast är exempel (IIRC,

2013). Nedan följer dem åtta elementen, som skrivs på ramverkets ursprungsspråk, engelska, samt den vägledning för respektive element som presenteras av ramverket.

A. *Organizational overview and external environment: What does the organization do and what are the circumstances under which it operates?*

För att uppfylla elementet så kan företagets rapportering innehålla verksamhetens affärsidé och vision, ägar- och verksamhetsstruktur, konkurrenskraftiga landskap, marknadsposition och värdekedjan. Vidare kan även kvantitativ information gällande antalet anställda, omsättning och antalet länder företaget är verksamt i inorporeras i den integrerade rapporteringen. Externa faktorer som kan implementeras är styrkor och svagheter hos konkurrenterna, efterfrågan hos konkurrenter, samhällseliga utmaningar (så som demografiska förändringar och mänskliga rättigheter), teknologiska förändringar samt miljöutmaningar.

B. *Governance: How does the organization's governance structure support its ability to create value in the short, medium and long term?*

Företaget kan rapportera om sin ledningsstruktur, vilket inkluderar deras bakgrund, kompetens och kön, specifika processer som är användbar för strategiska beslut, handlingar och beslut som har tagits för att influera och övervaka styrningen och hur ledningen ansvarar för att främja innovation. All förslag och arbete som korrelerar med elementet skall bidra till att skapa värde.

C. *Business model: What is the organization's business model?*

Företagen kan presentera hur inputs i form av affärshändelser omvandlas till outputs vars utfall skall uppfylla organisationens strategiska ändamål och skapa värde över tid. Inputen består av "key inputs" relaterade till kapitalen som företaget är beroende av, eller som tillför differentiering för företaget. Rapporteringen skall också innehålla affärshändelser, vilket kan inkludera hur företagen differentierar sig på marknaden genom till exempel produktdifferentiering och marknadssegmentering.

Vidare kan de också presentera hur organisationen främjar innovation och hur affärsmodellen anpassar sig till förändringar. För att identifiera outputs skall den integrerade rapporteringen innehålla nyckelprodukter och tjänster, samt andra outputs så som biprodukter och avfall som bör tas med i affärsmodellen beroende på dess väsentlighet. Utfallen som presenteras ska beskriva både dem interna utfallen, så som kassaflöde och organisationens

rykte, samt extra utfall, så som kundnöjdhet, varumärkeslojalitet samt sociala- och miljömässiga effekter. Positiva utfall i form av nettoökning av kapitalen och negativa utfall i form av nettominskning av kapital skall också presenteras, då det är två faktorer som ökar/minskar värdeskapandet.

D. *Risk and opportunities*: What are the specific risks and opportunities that affect the organization's ability to create value over the short, medium and long term, and how is the organization dealing with them?

För att identifiera risker och möjligheter som är specifika för organisationen så kan en integrerad rapport innehålla risker och möjligheter som är interna, externa eller en mix av båda. Informationen skall inkludera det som är relaterat till organisationens effekt på, och den fortsatta tillgängligheten och kvalitén av kapital som är värdeskapande över tid. Det kan göras genom att delge sannolikheten för realisation av en risk eller möjlighet och dess tänkbara effekt.

E. *Strategy and resource allocation*: Where does the organization want to go and how does it intend to get there?

Företaget kan i sin rapportering implementera sina strategiska mål över en tidsperiod samt vilka strategier som är aktuella eller som skall implementeras. Vidare kan den tänkta resursallokeringen för genomförandet av strategin, hur organisationen kommer mäta uppnådda mål och utfall över en tidsperiod samt vad som differentierar organisationen och tillhandhåller konkurrenskraftiga fördelar och värdeskapande också inkluderas.

F. *Performance*: To what extent has the organization achieved its strategic objectives for the period and what are its outcomes in terms of effects on the capitals?

Företaget ska rapportera om kvalitativ och/eller kvantitativ information om prestation, vilket kan innehålla kvantitativa indikatorer relaterat till mål, risk och möjligheter och deras signifikans, metod och antaganden vid användningen av indikatorerna, organisationens positiva och negativa effekter på kapitalen som påverkar värdekedjan samt kopplingen mellan föregående och nuvarande prestationer.

Vidare kan även nyckeltal som kombinerar finansiella mått med andra komponenter, t.ex. förhållandet mellan utsläpp/försäljningsenhet redovisas eller information som förklarar finansiella konsekvenser av betydande effekt på kapital, t.ex. förväntad omsättningstillväxt till

följd av ökad humankapital. Övervakning av effekter som exempelvis koldioxidutsläpp kan tillämpas i förmån för information som förklarar finansiella konsekvenser.

Andra relevanta diskussioner som kan tas med är hur organisationens bristande efterlevnad av lagar och regleringar påverkar verksamheten eller regleringar som påverkar prestation, exempelvis begränsning av intäkterna till följd av regleringar på prissättning.

G. *Outlook*: What challenges and uncertainties is the organization likely to encounter in pursuing its strategy, and what are the potential implications for its business model and future performance?

Företaget ska i sin rapportering presentera förväntade förändringar över tid och delge transparent analys om organisationens förväntningar av den externa miljön som organisationen kommer att befinna sig i över en tidsperiod, hur det kommer påverka organisationen och hur väl organisationen är förberedd inför kommande utmaningar och osäkerheter som troligen kommer uppstå. De möjliga implikationerna som kan förväntas uppstå kan inkluderas i form utav diskussion i rapporteringen, vilket kan innehålla en analys av risker och möjligheter av den externa miljön och hur den påverkar dem strategiska målen.

H. *Basis of presentation*: How does the organization determine what matters to include in the integrated reporting and how are such matters quantified or evaluated.

Företaget ska i sin rapportering presentera hur de har valt att förbereda den integrerade rapportering, vilket kan göras genom en sammanfattning om processen av fastställandet av den integrerade rapporteringen, beskrivning av rapporteringsvalen och hur de har begränsats samt en sammanfattning av ramverk och metoder som har använts för kvantifiering eller utvärdering.

2.2 IIRC:s pilotprojekt

Pilotprojektet grundades av organisationen IIRC med syfte att underlätta och följa upp vinstdrivande företags arbete samt utveckling av <IR> ramverket. Tanken var att de deltagande företagen, vilket bestod utav multinationella företag och offentliga myndigheter, tillsammans med investerare arbetade mot en mer integrerad informationsutveckling i årsredovisningarna. Projektet påbörjades 2011 och fortlöpte fram till september 2014 och

består bland annat av Volvo Groupe AB, vilket var det enda svenska företaget som deltog i programmet. Deltagande företag applicerade ramverkets första utkast i sin verksamhet för att efter pilotprogrammets slut dela med sig av kunskap, erfarenhet och lärdomar med andra företag som vill tillämpa ramverket. Detta är för att IIRC skall kunna göra bedömningar om ramverket leder till en mer integrerad rapportering, vilket i förlängning ska vara värdeskapande för företaget och dess intressenter (IIRC, 2013). IIRC (2013) anger också att pilotprogrammet ska bidra till att förbättra bristerna och kvaliteten i ramverket.

2.3 Prestation

2.3.1 Finansiell prestation

Den ökande pressen från intressenter vars fokus ökar på det genomslag ekonomiska aktiviteter får på miljön och samhället har gett upphov till en ökad efterfrågan på redovisning av icke-finansiell prestation, i synnerhet sociala och miljömässiga. Rapportering av icke-finansiell prestation kräver att företagen är vinstdrivande för att demonstrera och mäta företagets finansiella och icke-finansiella prestation (Yongvanich & Guthrie, 2006) Enligt Yongvanich & Guthrie (2006) är traditionell finansiell rapportering ett föråldrande verktyg som inte tillhandahåller en fullständig och användbar redogörelse för affärsaktiviteter, aktiviteterna påverkar även dem sociala och miljömässiga delarna i samhället, varför företagen inte blir värdeskapande på lång sikt.

Enligt Yongvanich & Guthrie (2006) är en rapport med den finansiella och icke-finansiella presentationen integrerad inom ett ramverk ett sätt att auktorisera intressenter och aktieägare. En svag redogörelse av respektive prestation menar författarna indikerar på en ofullständig rapportering och således brister i redovisningen av prestationen. Att införa fler aspekter av hållbarhet inom den finansiella prestationen, exempelvis företagets monetära och icke-monetära arbete med samhället och anställda menar Yongvanich & Guthrie (2006) är ett sätt att förbättra den finansiella prestationen och mätningen.

2.3.2 Icke-finansiell prestation

Enligt Chatterji & Levine (2005) är syftet med mätningar på icke-finansiella nyckeltal att komma tillrätta med två grundproblem. Mätningar kan skapa underlag och hjälpa ägare, ledande befattningshavare och andra intressenter med att inhämta adekvat information för att

analysera och utvärdera om verksamheten är värdeskapande på lång sikt samt om relationer och tillgångar med den externa miljön är prioriterat. Den externa miljön inkluderar påverkan på samhället och intressenter så som miljömässiga konsekvenser, kunder, anställda och aktieägare, och är således även till hjälp för att skapa långvariga värdeskapande relationer med intressenter (Chatterji & Levine, 2005).

Det andra grundproblemet som mätning på icke-finansiella nyckeltal kan klargöra är att det hjälper samhällen, regulatorer, framtida anställda och kunder att dra slutsatser om företagets sociala prestation. Chatterji & Levine (2005) menar att icke-finansiell prestationsmätning är som mest användbar om den integreras med finansiella nyckeltal eller kombineras med en finansiell prestationsmätning för att ge en distinkt bild på verksamhetens prioritering av respektive arbete. Att använda sig av mätningar som tar hänsyn till finansiell och icke-finansiell prestation i företag och som är tillförlitliga samt jämförbara skulle innebära en värdeskapande relation på lång sikt med aktieägare och intressenter (Chatterji & Levine, 2005).

2.4 Global Reporting Initiative, GRI

Global Reporting Initiative är en organisation vars syfte är att verka som stöd för företag som tillämpar hållbarhetsredovisning för att utvecklas och bidra till en hållbar utveckling. Global Reporting Initiative syftar även till att möjliggöra den informationen som olika intressenter efterfrågar för att bland annat dra slutsatser, göra bedömningar och fatta rätt beslut. Global Reporting Initiative samarbetar med olika aktörer för att kunna uppfylla dessa syften, aktörer som är viktiga för organisationen är bland annat UN Global Compact. Det första redovisningsramverket med riktlinjer för rapportering presenterades år 2000, vars riktlinjer de utvecklade och introducerade uppföljaren år 2002, G2. Nästa upplaga som organisationen släppte var år 2006, G3. Framtagandet av detta ramverk omfattade ungefär 3000 experter från olika områden inom näringslivet. GRI har arbetat vidare med G3 ramverket och framställde G3.1 riktlinjerna år 2011 som innefattade utveckling av ramverkets prestations riktlinjer. Skillnaden mellan G3 och G3.1 är att det senare har uppdaterats med fler riktlinjer för redovisning av prestation i bland annat mänskliga rättigheter, könsfrågor och samhällsfrågor. År 2013 släppte GRI sitt senaste ramverk, G4, som är GRI:s senaste uppdaterade ramverk, dock stödjer organisationen fortfarande G3 ramverket fram till slutet av 2015 och rekommenderar användarna att senast till dess ha övergått till G4 (GRI, u.å.).

En studie av KPMG visar att GRI:s ramverk är dominerande bland företag som tillämpar hållbarhetsredovisning i sin verksamhet. Studien visar även att ungefär 79 % av Sveriges största företag tillämpar någon form av hållbarhetsredovisning (KPMG, 2013).

2.4.1 GRI-index/G3.1

GRI:s redovisningsramverk bygger på två delar, den ena berör riktlinjerna och den andra handlar om implementation av ramverket. G3.1:s riktlinjer delas i två delar: redovisningsprinciper och vägledning samt standardupplysningar om vad som ska rapporteras. G3.1:s prestationsindikatorer/index består av tre viktiga kategorier: ekonomiska, miljö och sociala. Inom varje område finns det ett indikatorprotokoll, vilket ska tillhandahålla definitioner, sammanställning, vägledning och annan information för att hjälpa och underlätta rapporteringsutförande (GRI, u.å.).

Den sociala kategorin delas in i olika delar som berör olika sociala områden, vilket bland annat omfattar mänskliga rättigheter, samhället och produktansvar (GRI, 2011). När det gäller de ekonomiska kategorierna berörs ämnen som finansiellt resultat, finansiell påverkan och marknadsposition. Dessa poster redovisas för att kunna få tillräckligt med information om företagets ekonomiska situation samt kunna fatta rätt beslut (GRI, 2011).

De miljömässiga indikatorerna delas in i fyra aspekter som berör olika områden. Material, vatten, energi och biologisk mångfald är huvudkategorierna. Under dessa underrubriker redovisar företag olika poster som berör bland annat företagets prestation och förbrukning av material, vatten och resterande poster som hamnar under indikatorn. Dessa poster är viktiga att redovisa då det är de som visar minskning eller ökning av miljöförbrukning genom att exempelvis mäta utsläpp av växthusgaser (GRI, 2011).

2.5 Intressentteorin

Enligt Donaldson & Preston (1995) är intressentteorin avsedd för att förklara och styra strukturen samt driften bakom ett företags etablering och efterlevnad. Intressentteorin bygger på tre olika aspekter som kallas för *Descriptive/Empirical*, *Instrumental* och *Normative*, där *Descriptive/Empirical* förklarar hur organisationer arbetar och vilka beteenden de har som till exempel hantering eller arbetet med hållbarhetsredovisning och hur det beskrivs i organisationen (Donaldson & Preston, 1995). *Instrumental* går hand i hand med *Descriptive/Empirical* aspekten där olika metoder används för att lokalisera och mäta kopplingen mellan organisationens mål och hantering av målen. Donaldson & Preston (1995)

menar att oavsett metodval kommer tillämpningen av intressentteori i organisationer leda till värdeskapande. Den sista aspekten, *Normative*, tillämpas för att identifiera moraliska och filosofiska riktlinjer för förvaltning och hantering av företag. Aspekten kan även handla om eller beröra sociala aspekter i organisationen samt dess påverkan på samhället.

Intressent kan definieras som en agent som kan påverka företaget eller påverka aktiviteter inom företaget. Exempel på intressenter som företag har kontakt med är vanligtvis kunder, leverantörer, anställda, samhället samt konkurrenter. Enligt Gray (1996) delas intressentteorin i två viktiga delar, där första delen beskriver relationen som ett socialt förhållande mellan företaget och dess intressenter. Den andra delen styr hur organisationerna rangordnar intressenterna, från högsta prioritet till mindre lägst. Placeringarna påverkar även organisationens förhållande till respektive intressent och fokus på vidareutveckling av relation (Gray, 1996).

2.6 Legitimitetsteorin

Legitimitet är det tillstånd och process som ett företag befinner sig i och vill berättiga, där utgångspunkten i legitimitetsteorin, LT, är att företagen arbetar med att rättfärdiga sin organisation till det externa sociala systemet som ett företag befinner sig i. Fokus ligger på att uppfylla förväntningar av samhället till skillnad från intressentteorin som syftar till att bevaka specifika intressenters förväntningar (Sunchman, 1995). Legitimitetteorin tolkar hållbarhetsrapportering som ett kommunikationsverktyg och styrande mekanism för en organisation för att uppnå strategiska mål och influera hur samhället värderar organisationen för att inte uppfattas som illegitima (Archel, Husillos, Larrinaga, & Spence, 2009)

Studier visar att företag använder hållbarhetsrapportering till att influera och legitimera sin verksamhet och nya varor/tjänster i samhället (Archel et al. 2009). Beuren & Boff (2011) menar att det råder en allt ökande press från samhället på företagens miljö- och socialmässiga arbete, varför kvalitativ och kvantitativ rapporteringen av arbetet måste ske aktivt för att legitimera organisationen.

3. Metod

Metodavsnittet ska ge läsaren en tydlig bild av hur studien genomförs, således presenteras studiens checklista som har använts vid insamling av det empiriska resultatet. Avsnittet förklarar studiens tillvägagångssätt, hur och varför den följande metoden har tillämpats samt en beskrivning av dem valda företagen för att öka studiens trovärdighet.

3.1 Inledande undersökning

<IR> är en växande trend i företagsrapportering, vars generella syfte är att tillhandhålla organisationer som drivs av finansiellt kapital en integrerad framställning av nyckelfaktorer som är avgörande för organisationen och värdeskapande. <IR> framställs med hjälp av hållbarhetsrapporter och annan adekvat information för att uppfylla ramverket (G4, 2014). <IR> tillhandahåller principbaserade vägledningar, varför bedömningsansvaret för att uppfylla riktlinjerna ligger hos utövaren. Global Reporting Initiative, GRI, var med och grundade IIRC och anser att <IR> är nästa steg av integration av finansiell information och hållbarhetsinformation. (GRI, 2014).

Företagsrapporter är oftast väldigt komplexa och diffusa vid presentation av finansiell och icke-finansiell information (IIRC, 2011). Hållbarhetsredovisning är ett naturligt element i <IR> och fokuserar bland annat på långsiktig hållbarhet och finansiell prestation i en organisation. <IR> är därför fundamental för ett integrerat tänkande och en rapporteringsprocess där frågor, strategiska mål och värdeskapande identifieras (G4, 2014).

Vårt intresse för hållbarhetsredovisning och dess rapportering föranledde syftet att undersöka om företag uppfyller prestationskriteriet i sin årsredovisning för 2013 utifrån ramverket integrerad rapportering och ger en tydlig presentation av den finansiella och icke-finansiella informationen, i dem utvalda multinationella svenska företagen. Vidare syftar uppsatsen till att påvisa hur företagen rapporterar dem olika indikatorerna samt hur redovisningen av indikatorerna skiljer sig åt år 2009 respektive 2013. För att besvara studiens frågeställning och syfte har vi vid beaktandet av ovanstående valt att framställa en checklista utifrån GRI:s hållbarhetsriktlinjer och <IR> ramverkets riktlinjer.

Datainsamlingen utgår primärt från företagens årsredovisningar för år 2009 och 2013 och utgångspunkten av den teoretiska referensramen har således genomförts av diskussion kring ämnet med vår tilldelade handledare, Professor Gunnar Rimmel, samt insamlad data från olika databaser. Datainsamlingen omfattar vetenskapliga artiklar och avhandlingar samt kurslitteratur och diverse andra, relevanta, böcker och tidskrifter. De primära databaserna som har använts för att hitta lämpligt material är Google Scholar, LIBRIS samt Emerald Insight. För att erhålla relevant litteratur har vissa nyckelord använts vid sökning, exempelvis ”integrated reporting”, ”sustainable development”.

3.2 Val av företag

För att få en så stor spridning som möjligt samtidigt som studien genomförs oberoende av ett branshperspektiv och inom ramarna för studiens ramverk valdes sex företag från OMSX30, med utgångspunkt i tillgängligheten på deras hållbarhetsredovisning, nämligen följande:

- Atlas Copco
- Boliden
- Sandvik
- SCA
- SKF
- Volvo

3.3 Val av metod

Global Reporting Initiative, GRI, är en ledande organisation inom hållbarhetsområdet som strävar efter att uppnå en global hållbar utveckling. GRI har haft en intensiv spridning bland företagen som det mest använda hållbarhetsrapporterings ramverk efter konceptualiseringen år 1999 (Brown, Jong, Lessidrenska, 2009). Utvecklingsprocessen av GRI baserades på inkluderande, intressenternas medverkande och återkommande empiriska tester för att säkerställa neutralitet vid användning av GRI:s riktlinjer. GRI:s initiala avsikt var att endast fokusera på den miljömässiga rapporteringen, men inom ett år efter att det grundades övergick tillämpningsområdet till tre hållbarhetsindikatorer, sociala- och ekonomiska indikatorer samt miljöindikatorer (Brown et al. 2009).

GRI tillhandahåller vägledande rekommendationer för strukturen och innehållet av en hållbarhetsrapport, i vilken prestation är ett huvudområde. Prestation ska innehålla kvantitativ och kvalitativ information som är nödvändig för intressenternas förståelse och utvärdering av rapporterna över tid. Informationen som ingår i rapporten ska hjälpa intressenter att dra analyser och korrelation mellan den finansiella och icke-finansiella prestationen, vilket ska ge underlag vid utvecklandet av nya metoder för utvärdering av ovanstående prestation (Willis, 2003).

Beslutet att täcka alla hållbarhetsaspekter av prestation relaterat till hållbarhet innebar en vändpunkt för GRI:s färdlinje. Avsikten med GRI var att skapa ett enhetligt ramverk och definition för olika hållbarhetsteorier så som ”triple bottom line” och ”corporate social responsibility” som kunde appliceras av företag genom den miljömässiga rapporteringen. Implementeringen av de sociala- och ekonomiska indikatorerna i kombination med den redan existerande miljömässiga rapporteringen syftar till att ge en heltäckande hållbarhetsrapportering, vilket innebär att universella indikatorer utvecklades oberoende av kulturella och ekonomiska skillnader mellan länder. Slutligen så innebär det att kombinationen av prestationsindikatorerna förseglade GRI:s engagemang och beroende av intressenters medverkande på ett globalt plan, utan influensen av intressenter blir utvecklandet av rapporterings riktlinjer som exempelvis ovanstående indikatorer omöjliga att uppnå (Brown et al. 2009).

GRI:s indikatorer möjliggör en förbättrad användarvänlighet och kvalitet på den finansiella och icke-finansiella prestation och påverkan som rapporteras av företag (Willis, 2003). Fokus på hållbarhetsarbete och hur företagen rapporterar om sitt arbete i form av respektive indikator har ökat de senaste åren då företagen vill legitimera sin verksamhet bland samhället i allmänhet samt investerare och andra intressenter i synnerhet. Många företag väljer därför en medveten styrning där arbetet med den finansiella och icke-finansiella prestationen återspeglas (Habegger, Koellner, Ohnemus, Steffensen & Weber, 2005). Användningen av GRI:s indikatorer valdes således för att det är allmänt spritt och accepterat bland företag, täcker den finansiella och icke-finansiella informationen samt att indikatorerna kan bli kategoriserade eller kvantifierade (Habegger et al. 2005)

Eftersom det finns en stark korrelation mellan GRI:s indikatorer som mäter företagets finansiella och icke-finansiella prestation och <IR> ramverkets riktlinjer för prestation utifrån ovanstående information har vi valt att tillämpa oss av GRI:s G3.1-indikatorer vid framtagandet av checklistan. Det empiriska resultatet inhämtas av den framtagna checklistan och kommer i analysen ställas huvudsakligen mot <IR> ramverkets riktlinjer för prestation för att kunna besvara studiens huvudfråga. I slutsatsen kommer vi slutligen bedöma om hur företagen uppfyller ramverkets prestationskriterium, hur företagen har redovisat respektive indikator samt hur redovisningen av indikatorerna skiljer sig åt. För att besvara på studiens delfrågor har respektive företags årsredovisning för år 2009 och 2013 studerats.

3.4 Framtagandet av checklista

Checklistan som har framställts utgår ifrån <IR> ramverkets definition och riktlinjer för prestationsrapportering. Posterna som ingår bygger på finansiella och icke-finansiella indikatorer utifrån GRI:s G3.1 ramverkets hållbarhets riktlinjer där ekonomiska, sociala och miljöindikatorer lyfts fram. GRI:s undersökning om företagens inställning mot hållbarhetsredovisning i integrerade rapporter visar att huvudparten av respondenterna är positiva till GRI:s detaljerade nedbrytning av prestationsindikatorer som ett verktyg till den integrerade rapporten (GRI, 2013). GRI:s hållbarhetsriktlinjer relaterar till företagens prestation, en avsaknad innebär att den integrerade rapporteringen är ofullständig, varför redovisning av finansiella och icke-finansiella prestationsindikatorer är en essentiell del av en integrerad rapport (GRI, 2013). Integrationen av finansiella och icke-finansiella indikatorer tillhandahåller intressenter en holistisk syn på relationen mellan indikatorerna (GRI, 2013).

Tillämpning av GRI:s riktlinjer för indikatorerna i en integrerad rapport tydliggör således vilket ansvar företagen tar utifrån dem sju givna capitals i <IR> ramverket, financial, manufactured, intellectual, human, social and relationship samt natural. Syftet med checklistan är att kunna besvara studiens frågeställning genom att undersöka hur finansiell och icke-finansiell information redovisas i respektive företag som ingår i studien parallellt med att objektiviteten behålls. Checklistan används som hjälpmedel för att se tydliga skillnader vid tillämpning av indikatorerna.

Vid framtagandet och användningen av poster i en checklista finns det ingen fastställd referensram att följa, en kritisk bedömning och utvärdering är det väsentliga för att säkerställa att objektivitet råder (Marston & Shrives, 1991). I checklistan har de poster från GRI:s

hållbarhetsriktlinjer som ansetts vara av kritisk karaktär och applicerbar på företag utifrån <IR> ramverkets riktlinjer för prestation, oberoende av bransch, inkluderats, likväl har poster som bedömts vara irrelevanta för studien exkluderats. Utifrån GRI:s riktlinjer delades checklistan i tre delar, *sociala indikatorer*, *ekonomiska indikatorer* och *miljöindikatorer*.

Dem sociala indikatorernas centrala funktion är att rapportera hur en organisation bidrar till välmående för deras anställda, kunder, intressenter och samhället genom verksamhetens arbete, styrning, ansvar, säkerhetspraxis samt medverkande i mänskliga rättigheter (Brown et al. 2009). Dem ekonomiska indikatorerna behandlar organisationens finansiella prestation med fokus på kunder, leverantörer, anställda, finansiärer och den offentliga sektorn (Brown et al. 2009). Miljöindikatorerna fokuserar på den miljömässiga prestation och inverkan på nuvarande och framtida generation (Brown et al. 2009).

GRI:s indikatorer är uppbyggda antingen som en ”kärna”, vilket är en indikator av allmänt intresse, applicerbar av alla företag, eller ”extra indikator”, vilket är växande metoder. Vi har valt oss av att använda de indikatorer som är applicerbart av alla företag, varför indikatorerna som betecknas som kärnor blev vårt val (Roca & Searcy, 2012). GRI definierar indikatorerna som kvantitativ och kvalitativ information om prestation relaterat till organisationens utfall av finansiella och icke-finansiella händelser som är jämförbar över tid (Boysen, 2009)

För att genomföra mätningen har företagens årsredovisning jämförts med checklistans poster där respektive post har kodats till 1 för redovisat och 2 för icke redovisat i. Avsikten med kodningen är att undvika subjektiva bedömningar vid datainsamlingen, vars resultat presenteras i grupperat stapeldiagram. Checklistan innehåller totalt 65 poster, 20 poster under ekonomiska indikatorer, 20 poster under sociala indikatorer och 25 poster under miljöindikatorer.

3.5 Checklista

Ekonomiska indikatorer

1. Nettoomsättning
2. Geografisk marknadsindelning
3. Material och varukostnader
4. Totala lönekostnader
5. Lönekostnad/anställd
6. Totala räntekostnader
7. Totala lån
8. Aktieutdelning
9. Totala skattekostnader
10. Balanserat vinstmedel
11. Pensionsavsättning/medarbetare
12. Skattelättnader/land
13. Investeringsbidrag/land
14. FoU stöd/land
15. Ekonomiskt stöd av staten/land
16. Leverantörsskulder
17. Rutiner för lokalanställning
18. Investering av infrastruktur
19. Donationer till samhället och organisationer
20. Summa investeringar i marknader med hög fattigdom

Miljöindikatorer

21. Total använd icke-förnybart material
22. Total använd förnybart material
23. Andel återvunnet material i procent
24. Total bränsleförbrukning från icke-förnybara källor
25. Total bränsleförbrukning från förnybara källor
26. Total elförbrukning i organisationen
27. Total energiförbrukning i organisationen
28. Energiförbrukning utanför organisationen
29. Total vattenförbrukning Vattenkällor och ekosystem som påverkas
30. Total vattenvolym som återanvänds Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark med ett biologiskt mångfaldsvärde
31. Skyddade habitat
32. Totalt utsläpp av växthusgas, CO₂
33. Utsläpp av växthusgas/intäkter
34. Utsläpp av växthusgas/KSV
35. Betydande utsläpp till luften
36. Total minskning av växthusgasutsläpp, CO₂
37. Total mängd planerade och oplanerade vattenförbrukning
38. Total mängd avfall
39. Total mängd återvunnet avfall

40. Total mängd spill av oljor, bränsle och kemikalier

41. Total mängd transporterad farligt avfall

42. Total mängd importerad farligt avfall

43. Total mängd exporterat avfall

Sociala indikatorer

44. Antal anställda
45. Personalomsättning
46. Antal kvinnliga anställda
47. Förmåner för anställda
48. Antal arbetsolyckor
49. Antal dödsfall
50. Antal utbildningstimmar/medarbetare
51. Löneskillnader mellan könen
52. Totala investeringar i människorättsfrågor
53. Hantering av barnarbete
54. Hantering av diskriminering vid anställning
55. Hantering av inverkan på samhällen
56. Arbete mot korruption
57. Antal legala åtgärder mot företaget
58. Kundnöjdhet
59. Kundens hälsa och säkerhet vid produktutveckling
60. Miljörelaterade eller socialmärkning av produkter
61. Program för efterlevnad av lagar och standarder
62. Totalt antal fall av bristande efterlevnad av lagar och standarder
63. Resultat av kundundersökningar

Figur 3.1 Tillämpade poster i Checklistan

3.6 Kvalitativ ansats

Vid forskning är det möjligt att tillämpa kvantitativa respektive kvalitativa metoder, eller en kombination av båda, där syftet är att skapa olika strategier inför forskningen. Den kvalitativa strategin baseras på ett induktivt synsätt, vilket innebär att man drar slutsatser av erfarenheter genom att samla information och analysera (Bryman & Bell, 2013).

Undersökningen utgår i huvudsak ifrån företagens sammanställda räkenskapsår, årsredovisningen. Då studien bland annat syftar till att undersöka hur företag uppfyller <IR> ramverkets prestationskriterium innebär det att vi behöver bedöma och tolka årsredovisningarnas information, varför den kvalitativa metoden är användbar för att kunna svara på frågeställningarna.

3.7 Validitet och Reliabilitet

Vid insamling av data i en kvalitativ studie kan osäkerhet uppstå om resultatet av samma studie är avvikande, varför det är lämpligt att ta hänsyn till vissa centrala aspekter för att få så hög kvalitet som möjligt på den samlade informationen.

Enligt Patel & Davidson (2011) visar begreppet reliabilitet om den samlade data är tillförlitlig samt i vilken utsträckning den samlade data är tillförlitlig, det vill säga hur pålitlig informationen är. Validitet gäller däremot för hela forskningsprocessen. Att man väljer rätt undersökningssätt med noggrannhet vid forskning (Patel & Davidson, 2011).

För att svara på uppsatsens frågeställning och syfte har relevanta källor samlats med utgångspunkt att säkerställa uppsatsens validitet. Vidare valdes lämpliga organisationer som anses vara insatta i området för att säkerställa att informationen är hämtad från valida källor. De valda företagen är börsnoterade och är listade på OMX30 för att öka trovärdigheten på informationen som hämtas i deras årsredovisningar. Genom en kombination av källor bidrar det till en högre reliabilitet, alltså ökad tillförlitlighet i studien.

3.8 Källkritik

Enligt Patel och Davidson (2011) ska författarna förhålla sig kritiskt till de valda källorna för bedömning om fakta som samlas. Källkritiken innebär att författarna ska ta hänsyn till källan och vad den har för syfte. I vår studie används både primära och sekundära källor. De

sekundära är information om tidigare forskning i vetenskapliga artiklar. Fakta i den formen kan vara subjektiv varför vi har haft ett kritiskt förhållningssätt mot vetenskapliga artiklar. Vi har därför jämfört studier som behandlat samma ämne och undersökt om artiklarna är rent faktagrundade eller om de bygger på subjektiva åsikter. Internetbaserade källor som har använts i studien är webbplatser med stor trovärdighet, till exempel FAR branschorganisation. För att inte blir för beroende av sekundärdata så har studien kombinerats med primärdata i form av företagens årsredovisningar.

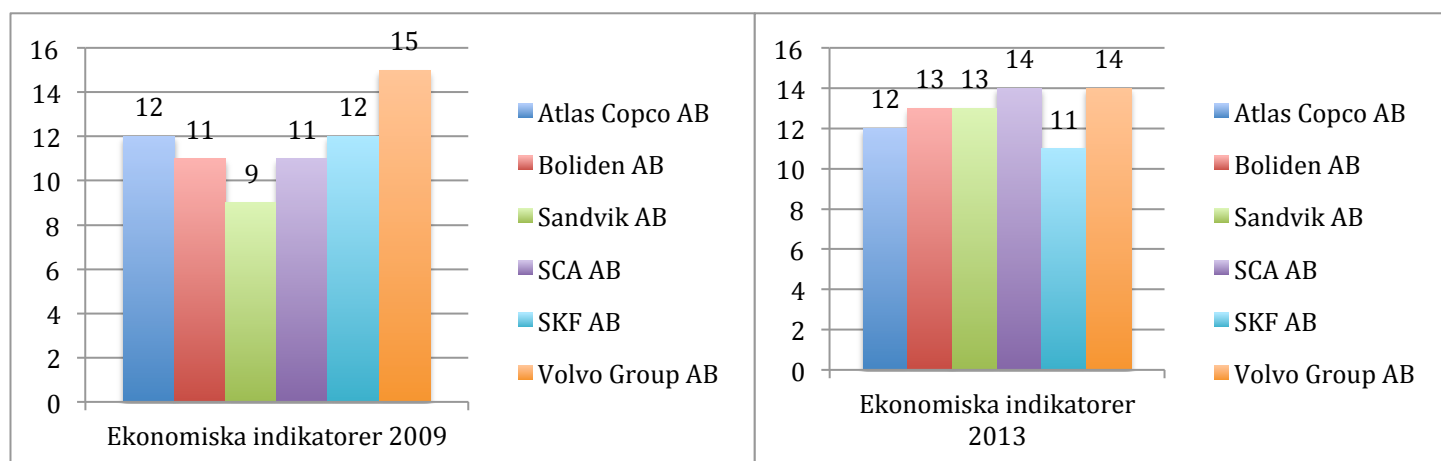
4. Empiri

I det fjärde kapitlet presenteras det empiriska resultatet som inhämtats utifrån studiens checklista. Det empiriska resultatet struktureras utifrån checklistans tre indikatorer för att tydliggöra materialet som ska knytas till studiens huvudfråga och delfrågor i efterföljande kapitel.

Nedan presenteras det insamlade materialet ur företagens årsredovisningar, vilket syftar till att redogöra rapporteringen av företagens finansiella och icke-finansiella prestation. Det empiriska resultatet redovisas utifrån dem tre indikatorerna, ekonomiska- och sociala indikatorer samt miljöindikatorer, varför resultatet för indikatorerna redovisas separat för att tydliggöra rapporteringen av respektive indikator. Checklisten innehåller totalt 65 poster, 20 poster under ekonomiska indikatorer, 20 poster under sociala indikatorer och 25 poster under miljöindikatorer.

4.1 Ekonomiska indikatorer

Dem ekonomiska indikatorerna består av totalt 20 poster som är applicerbara på företag oberoende av bransch och är rena finansiella prestationsposter som bland annat berör företagens finansiella ställning och bidrag samt investeringar. Nedanstående diagrammen illustrerar respektive företags antal redovisade poster i årsredovisningen för år 2009 och 2013.

Figur 4.1 Ekonomiska indikatorerna för 2009 och 2013

Atlas Copco redovisar lika många poster 2009 som 2013, 12 stycken, och redovisar således ingen förändring av antalet poster. Boliden redovisade 11 poster år 2009 som sedan har ökat med 2 poster till totalt 13 poster, vilket motsvarar en ökning med 10 procentenheter. Sandvik

redovisade 9 poster år 2009 och ökade senare redovisningen med ytterligare 4 poster till totalt 13 poster, vilket motsvarar en ökning med 20 procentenheter. SCA redovisade 11 poster i sin årsredovisning för år 2009, vilket de ökade med 3 poster till totalt 14 poster i årsredovisningen för år 2013, varför ökningen motsvarar lika mycket som Sandviks ökning, 15 procentenheter. SKF redovisade 12 poster år 2009 men minskade redovisningen med 1 post till totalt 11 poster år 2013, vilket motsvarar en minskning med 5 procentenheter. Volvo redovisade 15 poster år 2009 och minskade redovisningen med 1 post till totalt 14 poster år 2013, varför Volvos minskning motsvarar lika mycket som SKFs, 5 procentenheter. Volvo och SKF är de företag i studien vars poster har en likvärdig procentuell och antalsmässig minskning.

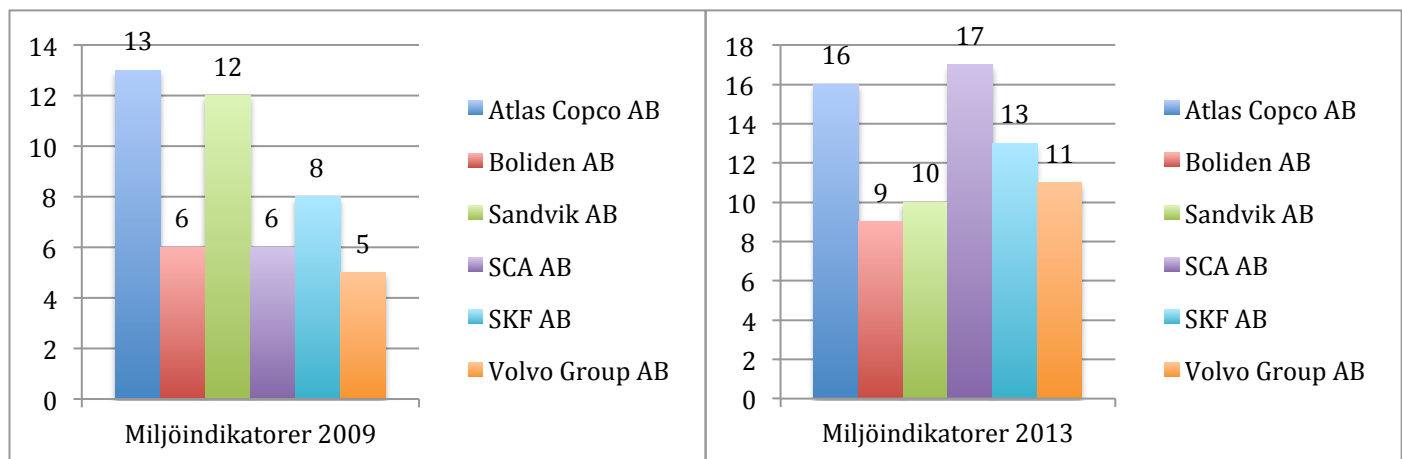
Den gemensamma nämnaren för företagen är att stort fokus läggs på posterna som distinkt visar företagets monetära ställning och balans. Företagen har i sina respektive årsredovisningar för år 2009 och 2013 redovisat dem olika posterna i en kvalitativ och kvantitativ form för majoriteterna av posterna som är redovisade där anknytning även görs till framtida mål och risker för att tydliggöra varför de är redovisade och hur de är värdeskapande i verksamheten. Noterbara förändringar från år 2009 är att Atlas Copco år 2009 inte redovisar posterna som berör deras inställning och arbete gentemot samhället och fattigdom, vilket återfinns i årsredovisningen för år 2013, men redovisar inte posten som berör rutiner för lokalanställning. Boliden har i årsredovisningen för år 2013 redovisat det ekonomiska stödet de erhåller från staten samt pensionsavsättning per medarbetare, vilket inte var inkluderat i årsredovisningen för år 2009. Sandvik genomgår en synbar förändring från år 2009 till 2013. I företagets senaste årsredovisning redovisas posterna som har anknytning till dem anställda, så som pensionsavsättning, men även diverse poster som berör finansiellt stöd i form av skattelättnader samt forskning och utveckling medan det i årsredovisning för år 2009 är utelämnat.

SCA har i sin årsredovisning för år 2013 redovisat poster som ger en tydligare insyn i deras bidragande arbete åt samhället, vilket är posterna investering i infrastruktur och donationer till samhället och organisationer och som är utelämnade år 2009. SKF redovisar den geografiska marknadsindelningen och investering av infrastruktur år 2013, vilket är utelämnat i årsredovisningen för år 2009. Posterna material och varukostnader, investeringsbidrag och ekonomiskt stöd är redovisade år 2009 men har valts att inte redovisas år 2013, varför SKF tillsammans med Volvo är det företag vars redovisade poster för dem ekonomiska

indikatorerna har minskat. Volvo redovisar posterna lönekostnad per anställd samt forskning och utvecklingsstöd per land och är det enda företaget tillsammans med Sandvik som redovisar posten som berör forskningsstöd år 2013, vilket inte var redovisat i företagets årsredovisning för år 2009. Volvo väljer att inte redovisa tre poster i deras senaste årsredovisning, men som har inkluderats i årsredovisningen för år 2009, vilket är material och varukostnader, pensionsavsättning per anställd samt investeringsbidrag per land. Alla sex företag har utelämnat posten som avser anställningsrutiner i årsredovisningen för år 2013, vilket Atlas Copco och Boliden redovisade år 2009. Alla sex företag har lagt ett stort fokus på posterna som berör deras finansiella ställning, medan posterna som berör arbetet gentemot dem anställda och samhället är som mest tydligast hos Atlas Copco, SCA och SKF, resterande företag upplyser inga eller för lite.

4.2 Miljöindikatorer

Miljöindikatorn består av sammanlagt 25 poster som är applicerbara på företag oberoende av bransch och berör miljöarbetet för respektive företag i studien. Posterna omfattar bland annat utsläpp av växthusgas, användning av material, förbrukning av diverse källor samt utsläpp relaterat till kostnad sålda varor, således är det en blandning av finansiella och icke-finansiella prestations nyckeltal. Nedanstående diagram illustrerar respektive företags antal redovisade poster i årsredovisningen för år 2009 och 2013.

Figur 4.2 Miljömässiga indikatorerna för 2009 och 2013

I sin årsredovisning för 2009 redovisar Atlas Copco 13 av 25 och har år 2013 ökat med 3 poster till totalt 16 av 25 redovisade poster, vilket motsvarar en ökning med 12 procentenheter. Boliden redovisar 6 poster år 2009, vilket har ökat med 3 poster till totalt 9 av 25 redovisade poster år 2013, vilket motsvarar en ökning med 12 procentenheter. Sandvik

redovisar 12 av 25 poster år 2009, men antalet redovisade poster minskar för år 2013 med 2 stycken till totalt 10 av 25 redovisade poster, vilket motsvarar en minskning med 8 procentenheter. Sandvik är det enda företaget i studien som minskar antalet redovisade poster från år 2009.

SCA redovisar 6 poster år 2009 som sedan har ökat med 11 poster till totalt 17 av 25 redovisade poster, vilket motsvarar en ökning av dem redovisade posterna med 44 procentenheter. SCA är således det företaget i studien som har den största procentuella förändringen efter fem år och är även det företag som redovisar flest antal poster i sin årsredovisning för år 2013. SKF redovisar 8 poster år 2009, vilket sedan har ökat med 5 poster till totalt 13 av 25 redovisade poster i sin årsredovisning för år 2013 och som motsvarar en ökning med 20 procentenheter. Volvo redovisar 5 poster i sin årsredovisning för år 2009 som sedan har ökat med 6 poster till totalt 11 av 25 redovisade poster år 2013, och som motsvarar en ökning med 24 procentenheter.

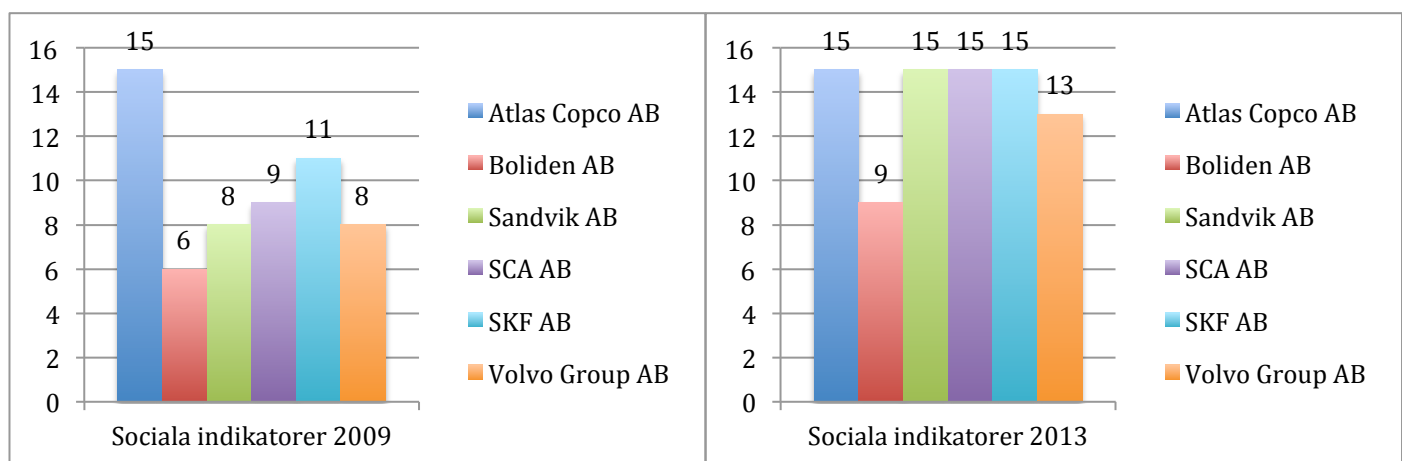
Noterbara förändringar från år 2009 är att Atlas Copco inkluderar rapporteringen av icke-förnybara källor och material, förbrukning som uppstår utanför organisationen, återvunnen avfall samt total mängd spill av oljor, bränslen och kemikalier i sin årsredovisning för 2013. Samtidigt saknas upplysningar om mark med ett biologiskt marknadsvärde och som utnyttjas av företaget samt utsläpp som är betydande till luften. Boliden ökar redovisningen av posterna rörande användbar förnybar material, vatten- och elförbrukning brukad mark med biologisk mångfaldsvärde, utsläpp till luften och total mängd avfall år 2013. Upplysningar som redovisades år 2009 men som utelämnas i Bolidens årsredovisning för 2013 är energiförbrukning utanför organisationen, vattenvolym som används samt minskning av koldioxidutsläpp. Sandvik redovisar två nya poster år 2013, bränsleförbrukning från icke-förnybara och förnybara källor, men utelämnar fyra redovisade poster från år 2009, förnybar material, vattenförbrukning skyddade habitat och transporterad farligt avfall, varför netto ändringen blir en minskning med 2 poster.

SCA har den största ökningen av upplysningar i sin årsredovisning för 2013, varför de endast har utelämnat 6 poster. SCA:s låga antal av redovisade poster år 2009 grundar på att de vid den tidpunkten tillämpade policy om miljöindikatorer i en större grad, varför inga konkreta mätresultat var möjliga att inhämta utifrån checklistans indikatorer. Gemensamt för alla företag i studien är att inga upplysningar om importerade eller exporterade avfall redovisas i

respektive årsredovisning. Vidare har även samtliga företag som har ökat redovisningen av antal poster adderat de som berör övervakning av effekter, exempelvis är SKF:s största noterbara förändring från 2009 att de har fler redovisade poster som omfattar förbrukning och hantering av avfall. Volvo är det enda företaget i studien vars redovisade poster från år 2009 inte utelämnas från årsredovisningen för 2013. Volvo har endast adderat poster, vilket omfattar redovisning om minskning av koldioxidutsläpp, spill av oljor, bränsle och kemikalier, farligt avfall samt förnybar och återvunnet material. Samtliga poster anknyter till företagets mål risk och möjligheter parallellt med företagets presentation av metoder som har använts för att öka förståelsen av posterna. Företagen redovisar också att arbetet med posterna är värdeskapande för verksamheten. I sin årsredovisning för 2009 hänvisar företagen till separata hållbarhetsrapporter för en detaljerad information om respektive post.

4.3 Sociala indikatorer

Dem sociala indikatorerna består av totalt 20 poster som är applicerbara på företagen oberoende av bransch. Posterna avser bland annat upplysningar om företagets anställda, påverkan på samhället och mänskliga rättigheter, varför fokus läggs på icke-finansiella nyckeltal. Nedanstående diagram illustrerar respektive företags antal redovisade poster i årsredovisningen för år 2009 och 2013.

Figur 4.3 Sociala indikatorerna för 2009 och 2013

Atlas Copco återger lika många poster 2009 och 2013, 15 stycken och redovisar således ingen förändring av antalet poster. Boliden redovisade 6 poster år 2009, som sedan har ökat med 3 poster till totalt 9 poster, vilket motsvarar en ökning med 15 procent. I sin årsredovisning för år 2009 redovisar Sandvik 8 poster och ökade redovisningen med 7 poster till totalt 15 poster 2013, vilket motsvarar en ökning med 35 procentenheter. SCA redovisar 9 poster år 2009 som

har ökat med 6 poster till totalt 15 poster och som motsvarar en ökning med 30 procentenheter. SKF redovisar 11 poster år 2009, vilket ökar med 4 poster till totalt 15 poster, och som motsvarar en ökning med 20 procentenheter. Volvo redovisar 8 poster år 2009 som sedan har ökat med 5 poster till totalt 13 poster, vilket motsvarar en ökning med 25 procentenheter.

Noterbara förändringar från år 2009 är att Atlas Copco redovisar kundnöjdhet, vilket var utelämnat i årsredovisningen för år 2009, men utelämnar upplysningen av miljö eller socialmärkta produkter, vilket redovisades 2009. Boliden redovisar hantering av barnarbete och diskriminering, arbete mot korruption och legala åtgärder samt efterlevnad av lagar och standarder i sin årsredovisning för år 2013. Upplysningar som har fallit bort är förmåner för anställda samt bristen på efterlevnad av lagar och standarder. Sandvik har adderat poster i sin redovisning som omfattar upplysningar om deras arbete mot kunder, mänskliga rättigheter, korruption och legala åtgärder. Företaget har inte utelämnat upplysningar från 2009.

SCA redovisar fler upplysningar om arbetet mot diskriminering, inverkan på samhället, korruption och legala åtgärder samt resultat av kundnöjdhet och kundernas hälsa och säkerhet vid produktutveckling 2013. SCA utelämnar även posten som upplyser om företagets bristande efterlevnad av lagar och standarder samt personalomsättningen, vilket integrerades i deras årsredovisning för år 2009. SKF ökar antalet upplysningar genom att redovisa posterna som omfattar hantering av barnarbete och diskriminering, kundnöjdhet, legala åtgärder mot företaget, bristande efterlevnad av lagar och standarder, miljö eller socialmärkta produkter samt antal dödsfall. Företaget utelämnar poster som upplyser om arbetet med påverkan på samhället samt antal fall av bristande efterlevnad av lagar och standarder. Volvo adderar poster som upplyser om investeringar i människorättsfrågor, hantering av barnarbete och diskriminering, kundundersökningar och kunders hälsa och säkerhet vid produktutveckling samt om miljö eller socialmärkta produkter. I sin årsredovisning för år 2009 ingår posten som upplyser om förmåner för dem anställda, vilket företaget har utelämnat 2013. Gemensamt för företagen i studien är att posten hantering av diskriminering vid anställning redovisas 2013, med undantag för Atlas Copco så är det utelämnat av resterande företag 2009. Alla redovisade poster anknyts till mål, risk och möjligheter, Volvo är det enda företaget som även redovisar deras signifikans, metod och antaganden vid användning samt redogjort verksamhetens positiva och negativa effekter på kapitalen som påverkar värdekedjan och kopplingen mellan föregående och nuvarande prestationer. I sin årsredovisning för 2009 hänvisar företagen till separata hållbarhetsrapporter för en detaljerad information om respektive post.

5. Analys

Följande kapitel bygger på en koppling mellan studiens teoretiska referensram och det empiriska resultatet för att genomföra en analys. Då analysen utgår ifrån att referensramen ställs mot det empiriska resultatet följer även strukturen från föregående kapitel.

5.1 Redovisning av ekonomiska indikatorer

Det empiriska resultatet visar att de flesta företagen redovisar ungefär hälften av posterna i den sammanställda checklistan. Samtliga sex företag hade mellan 9 till 15 upplysningar i årsredovisningen för år 2009 och 12 till 14 i årsredovisningen för år 2013. Det empiriska resultatet tyder inte på några stora förändringar, en svag ökning av upplysningar för fyra av sex företag och minskning av två företag. Enligt Yongvanich & Guthrie (2006) bör den finansiella prestationen innehålla fler aspekter av icke-finansiella faktorer samt hållbarhetsaspekter, t.ex. företagets monetära och icke-monetära arbete med samhället och anställda. <IR> ramverket anger att företag ska integrera tydliga upplysningar om verksamhetens effekter eller nyckeltal som kombinerar det finansiella med andra komponenter. Alla företag utelämnar upplysningar om rutiner för lokalanställning, varför företagen har misslyckats med att integrera icke-finansiella faktorer som påverkar dem anställda år 2013, vilket Atlas Copco redovisade år 2009, och uppfyller således inte IIRC:s (2013) rekommendationer.

Atlas Copco redovisade lika många poster för båda redovisningsåren, Boliden, Sandvik och SCA adderade mer poster i sin årsredovisning för 2013 jämfört med 2009 medan Volvo och SKF minskade antal redovisade poster från år 2009. Det empiriska resultatet visar att Atlas Copco, SCA och SKF är de företag i studien som ger flest upplysningar om arbetet mot samhället, vilket överensstämmer med IIRC:s (2013) rekommendation om nyckeltal som kombinerar det finansiella med andra komponenter. Sandvik redovisar inga poster för respektive åren medan Boliden och Volvo endast upplyser om en post, varför dessa företag inte kan sägas överensstämma med IIRC:s (2013) rekommendation, som även kräver att informationen ska vara tydlig för att klargöra hur en organisation är värdeskapande. Enligt Sunchman (1995) arbetar företagen med att rättfärdiga och legitimera verksamheten till det externa sociala systemet, varför Atlas Copco, SCA och SKF:s redovisning av poster som berör det ansvar de tar utifrån ett samhällsligt perspektiv bör hjälpa dem att legitimera sin verksamhet.

Enligt IIRC (2013) är <IR> ramverkets primära funktion att tillgodose och klargöra hur en organisation är värdeskapande för dem som tillhandahåller finansiellt kapital samt för andra intressenter, och tydliggöra den finansiella informationen med den icke-finansiella. Det empiriska resultatet visar att Volvo, vilket var det enda företaget i studien som ingick i IIRCs pilotprogram, och SKF redovisade mindre poster år 2013. Utfallet för de två företagen går inte i linje med ramverkets syfte att tydliggöra den finansiella och icke-finansiella informationen, redovisning av mindre antal poster innebär att ramverkets syfte försvåras.

Alla företag lägger ett stort fokus på att redovisa posterna som distinkt visar företagets finansiella ställning och balans. <IR> ramverket anger att kvalitativ och kvantitativ information om prestation ska rapporteras, vilket kan innehålla indikatorer relaterat till mål, risker och möjligheter. Det gemensamma för alla företag i studien är att för majoriteterna av posterna som är redovisade görs det med anknytning till framtida mål och risker för att tydliggöra varför de är redovisade och hur de är värdeskapande i verksamheten. Således överensstämmer det med IIRCs (2013) rekommendationer.

5.2 Redovisning av miljöindikatorer

Enligt Chatterji & Levine (2005) ska mätning på icke-finansiella nyckeltal skapa underlag och hjälpa användaren att inhämta adekvat information för att analysera och utvärdera om verksamheten är värdeskapande på lång sikt samt om relationer och tillgångar med den externa miljön är prioriterat. <IR> ramverket anger att rapporteringen av indikatorer bör relatera till mål, risk och möjligheter och deras signifikans, metod och antaganden vid användningen av indikatorerna. Det empiriska resultatet visar att alla företag har ökat redovisningen av posterna i sin årsredovisning för år 2013, förutom Sandvik. Det gemensamma för alla företag är att dem redovisade poster anknyter till företagets mål risk och möjligheter samtidigt som företagen presenterar vilka metoder som har använts för att öka förståelsen av posterna. Företagen redogör även hur arbetet med respektive post ska förstärka verksamhetens värdeskapande. Således uppfyller respektive företag IIRCs (2013) rekommendationer och Chatterji & Levines (2005) redogörelse för icke-finansiella nyckeltal.

<IR> ramverket anger att nyckeltal som kombinerar finansiella mått med andra komponenter bör ingå i redovisningen. Det empiriska resultatet visar att upplysningen om utsläpp av växthusgas relaterat till kostnad sålda varor endast redovisades av Atlas Copco i respektive

årsredovisning, resterande företag utelämnar posten båda åren. Således är Atlas Copco det enda företaget som uppfyller IIRC:s (2013) rekommendationer. Ramverket anger också att information som bidrar till att påvisa övervakning av effekter, exempelvis koldioxidutsläpp, bör integreras i årsredovisningen. Yongvanich & Guthrie (2006) menar att en svag redogörelse för indikatorerna innebär en ofullständig rapportering och brister i redovisning av prestation. Checklistans miljöindikator innehåller poster som uppfyller ramverkets riktlinjer för övervakning av effekter, varför en ökning av antalet redovisade poster innebär en ökad integrering av ramverkets rekommendationer. Alla företag i studien, förutom Sandvik, har ökat redovisningen av posterna från år 2009. En gemensam nämnare för respektive företag som har ökat på antal poster är att de poster som har adderats berör just övervakning av effekter. Sandvik redovisar mindre poster år 2013 och Boliden har en svag redogörelse för posterna, varför båda företag inte kan anses uppfylla IIRC:s (2013) rekommendationer för övervakning av effekter och kan således bedömas ha en ofullständig rapportering av miljöindikatorerna, medan resterande företag bedöms uppfylla IIRC:s (2013) rekommendationer för övervakning av effekter.

5.3 Redovisning av sociala indikatorer

Chatterji & Levine (2005) menar att företagens presentation av icke-finansiell prestation leder till underlag och slutaster åt beslutsfattare, ägare och intressenter om företagens relation med intressenter, hur värdeskapande företaget är och om relationen med den externa miljön är prioriterad. Det empiriska resultatet visar att Boliden, Sandvik, SCA, SKF och Volvo har ökat redovisningen av de sociala indikatorerna, Atlas Copco redovisar ingen förändring på antal poster från år 2009 men ligger på en hög redovisningsandel, 15 av 20 poster. Alla företag, med undantag för Boliden, redovisar en hög andel av posterna i sin årsredovisning. Bolidens låga redovisning beror på att företaget hänvisar till en separat hållbarhetsrapport, där samtliga punkter är redovisade. Det empiriska resultatet visar således att alla företag ständigt arbetar med sina sociala aktiviteter och rapporteringen av dessa, varför beslutsfattare och diverse intressenter har möjligheten att dra slutsatser kring företagens relation och påverkan med den externa miljön, vilket anses hög. Vidare tyder den ökande integrationen av posterna i årsredovisningen och rapporteringstrenden på att företagen prioriterar relationen med den externa miljön då rapporteringen har ökat, i synnerhet poster som omfattar anställda, hantering av korruption, diskriminering, barnarbete och inverkan på samhället.

Enligt Donaldson & Preston (1995) syftar descriptive/empirical metoden till att förklara vilka beteenden som hanteras för specifika intressenter. <IR> ramverkets anger att företagen skall övervaka effekter som kan uppstå i verksamheten. Posten hantering av diskriminering vid anställning redovisades endast av Atlas Copco 2009, men är integrerat i respektive företags årsredovisning för år 2013. Rapporteringen av föregående post tyder på att företaget informerar om deras arbete mot diskriminering vid anställning, där potentiella arbetstagarna är den specifika intressenten, varför företagets rapportering överensstämmer med Donaldson & Prestons (1995) och IIRC:s (2013) rekommendationer.

<IR> ramverket anger att relevanta diskussioner så som bristande efterlevnad av lagar och regleringar ingår i ramverket. Gemensamt för företagen var att upplysningar som avsåg rapporteringen av program för efterlevnad av lagar och standarder hade en hög rapporteringsandel bland företagen. Företagens rapportering av relevant diskussion överensstämmer således med IIRC:s (2013) rekommendationer. <IR> ramverket anger att respektive post ska innehålla kvalitativ och/eller kvantitativ information om prestation, vilket kan innehålla kvantitativa indikatorer relaterat till mål, risk och möjligheter och deras signifikans, metod och antaganden vid användningen av indikatorerna, organisationens positiva och negativa effekter på kapitalen som påverkar värdekedjan samt kopplingen mellan föregående och nuvarande prestationer. Samtliga företag redovisar respektive posterna i en diversifierad form, vissa poster är mer kvantifierade, exempelvis antal anställda, personalomsättning, antal kvinnliga anställda och antal arbetsolyckor. Dem kvalitativa är exempelvis hantering av barnarbete och diskriminering, arbete mot korruption och program för efterlevnad av lagar och standarder. Samtliga företag redogör posterna till mål, risk och möjligheter, men endast Volvo har integrerat ramverkets rekommendationer till fullo och relaterat posterna till mål, risk och möjligheter samt deras signifikans, metod och antaganden vid användning. Företaget har också beskrivit verksamhetens positiva och negativa effekter på kapitalen som påverkar värdekedjan samt kopplingen mellan föregående och nuvarande prestationer.

6. Slutsats

I detta kapitel presenteras de slutsatser vi har kommit fram till utifrån analysen och svarar på frågeställningar samt syftet. Frågeställningen besvaras här i samma struktur som tidigare delar haft.

6.1 Hur rapporterar företagen ekonomiska indikatorer?

Vad som framgår av studien är att rapportering av finansiella och icke-finansiella indikatorer inte är ett nytt funnet redovisningsval. Uppsatsen åskådliggör att rapportering av posterna i den ekonomiska indikatorn var den indikator vars poster redovisades i störst utsträckning av respektive företag år 2009. Rapporteringsandelen av posterna för respektive företag skiljer sig inte åt i en för stor utsträckning år 2013 och ligger andelsmässigt över 50 procent av dem redovisningsbara posterna i checklistan. Det gemensamma för alla företagen är att fokus har lagts på redovisning av företagets monetära ställning och balans. Dem studerade företagen har en varierad förändring av antal rapporterade poster. Tre av företagen uppvisar en svag ökning, ett företag redovisar lika många antal poster och resterande två en minskning av en post vardera. Den gemensamma nämnaren är att alla företag har en hög rapporteringsandel i relation till antal redovisningsbara poster. Således kan slutsatsen dras att företagen lägger ett stort fokus på rapporteringen av dem ekonomiska indikatorerna för att åskådliggöra företagets finansiella förmåga och långsiktiga överlevnad åt användaren av dem respektive företagets årsredovisningar, genom att tydliggöra deras finansiella ställning i årsredovisningen.

6.2 Hur rapporterar företagen miljöindikatorer?

Till skillnad från dem ekonomiska indikatorerna så var miljöindikatorerna inte integrerade i en lika stor utsträckning för år 2009, med undantag för ett fåtal företag. Det gemensamma för alla företagen är att de i sin årsredovisning för år 2009 hänvisade till separata hållbarhetsrapporter för en mer detaljerad information om posterna som ingick i dem icke-finansiella indikatorerna. Studien visar att fem av sex företag ökade antal rapporterade poster år 2013, medan ett företag minskade sin rapportering, varför en generell slutsats kan dras om att företagen går mot en mer integrerad rapportering. Företagen som ökade rapporteringen lade fokus på de poster som berör övervakning av effekter. Samtliga företag har ett gemensamt sätt att rapportera sina poster på, vilket är anknytning till deras mål, risk och möjligheter samt vilka metoder som har tillämpats för att öka förståelsen av dem redovisade

posterna, vilket även är ett av IIRC:s (2013) rekommendationer för att uppfylla prestationskriteriet. Den generella noterbara trenden från år 2009 är att företagen har en ökad medvetenhet av att rapportera posterna som ingår i miljöindikatorn.

6.3 Hur rapporterar företagen sociala indikatorer?

Dem sociala indikatorernas rapportering ökar kraftigt år 2013 och trenden går mot en allt mer större fokus på redovisning av posterna. År 2009 rapporterar endast två av sex företag, Atlas Copco och SKF, mer än hälften av posterna, resterande företag rapporterar mindre än hälften. År 2013 är rapporteringsandelen mer analogt där alla företag bortsett från ett, Boliden, rapporterar mer än 50 % av indikatorerna. Den ökade rapportering av indikatorerna är ett direkt resultat av att företagen har lagt ett allt större fokus på att rapportera verksamhetens relation och påverkan på den externa miljön. Företagen har i sin årsredovisning för år 2013 tillämpat allt mer av de riktlinjer som anges i <IR> ramverket för att uppfylla prestationskriteriet, exempelvis rapporterar företagen i en större utsträckning om hantering av diskriminering vid anställning. Således kan slutsatsen dras att rapporteringen av indikatorerna har övergått till att allt mer korrelera med de riktlinjer som <IR> ramverket tillhandahåller, varför företagen har övergått till en allt mer transparent rapportering av dem sociala indikatorerna.

6.4 Hur uppfyller företag <IR> ramverkets prestationskriterium?

<IR> ramverket anger att ramverkets innehåll är principbaserade riktlinjer, vilket således innebär att användarna av ramverket själva ansvarar för tolkningen och tillämpningen av riktlinjerna. Således kommer våra egna tolkningar av hur företagen uppfyller prestationskriterium redogöras utifrån studiens empiriska material, vilket bör skiljas med ett regelbaserat ramverk, vilket är mindre subjektivt. För att bedöma om ramverkets prestationskriterium har uppfyllts har vi valt att jämföra studiens empiriska material med ramverkets riktlinjer för prestation och om respektive företag har uppfyllt prestationskriteriet. Studiens empiriska material visar att företagen har i sin årsredovisning för 2013 haft en diversifierad form av anknytning till ramverkets riktlinjer för respektive indikator. Studiens empiriska material visar att det gemensamma bland företagen är att de endast använder sig av vissa utvalda delar ur en viss riktlinje från ramverkets prestationskriterium. Exempelvis så har en majoritet av företagen relaterat dem redovisade posterna för respektive indikator med

verksamhetens mål, risker och möjligheter, den efterföljande vägledningen av den specifika riktlinjen som enligt IIRC (2013) ska uppfylla ramverkets syfte är utelämnat. Studien resulterar också i att påvisa att Volvo, vilket var det enda företaget i studien som ingick i pilotprojektet, har en avsaknad av vissa riktlinjer i indikatorerna, men skiljer sig ur det avseendet att de riktlinjer som företaget tillämpar uppfyller riktlinjen i sin helhet.

(Marton et al. 2010) menar att principbaserade riktlinjer är subjektiva och speglar användaren, vilket innebär en diversifierad skillnad av applicering och utfall som ramverket framställer. Företagen har inte bara redovisat indikatorerna i en statisk och numerisk text utan även kompletterat den med kvalitativ information som hjälper användaren till att öka förståelsen av den finansiella och icke-finansiella informationen. Företagens redovisade poster anknyts oftast till verksamhetens övriga delar för att öka förståelsen av årsredovisningen för användarna, vilket även är en av grundtankarna till <IR> ramverket. Således drar vi slutsatsen att alla företag i studien uppfyller ramverkets riktlinjer för prestation utefter den information respektive företag anser vara mest användbar och nödvändig för att inhämta underlag som är tillförlitlig vid deras utvärdering, bedömning och rapporteringen av företagets finansiella och icke-finansiella prestation i årsredovisningen.

6.5 Förslag till vidare studier

Vidare forskning kan behandla tillämpningen av <IR> ramverkets prestationskriterium bland företagen som ingick i ramverkets pilotprojekt för att mäta om företagen åstadkom ramverkets syfte, vilket är att tillämpningen av ramverket ska leda till värdeskapande. För att få en bättre förståelse för hela ramverket och om det tillämpas av företag så kan vidare forskning förslagsvis vara att omfatta hela ramverket på företagen som ingick i pilotprojektet. Den här studien kan också utvecklas till att omfatta fler år och branschspecifika företag för att således dra en mer generaliserbar slutsats.

7. Källförteckning

- Archel, P., Husillos, J., Larrinaga, C., & Spence, C. (2009). Accounting, Auditing & Accountability Journal. 22.
- Beuren, I., & Boff, M. (2011). Predominant strategies of legitimacy in environmental and social disclosures. 9.
- Boysen, M. (2009). An Assessment of Environmental Indicator Data Quality in GRI Sustainability Reporting. *Royal Roads University*.
- Bryman, A., & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*.
- Brown, H., Jong, M. & Lessidrenska, T. (2009). The rise of the Global Reporting Initiative: a case of institutional entrepreneurship. *Environmental Politics*, Vol 18, ss. 182-200
- Bitci, U., Garengo, P., Dörfler, V. & Nudurupti, S. (2012). Performance Measurement: Challenges for Tomorrow*. *International Journal of Management Reviews*, Vol. 14, ss. 305-327
- Chatterji, A. & Levine, D. (2005). Breaking Down The Wall Of Codes: Evaluating Non-Financial Performance Measurement.
- Crane, A., & Matten, D. (2010). *Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization*, Oxford, Oxford University Press.
- Donaldson, T., & Preston, L. E. 1995. The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of Management Review*, 20: 65-91
- Eccles, R. G., & Serafeim, G. (2011). Accelerating the Adoption of Integrated Reporting: CSR Index. Hämtad 2014-12-27, från <http://ssrn.com/abstract=1910965>
- Elkington, J. (1994). Enter the Triple Bottom Line.
- EU-kommissionen. (u.d.). *EU-kommissionen*. Hämtat från <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=sv> den 19 November 2014
- FN. (den 27 Augusti 2012). *FN.se*. Hämtat från <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/utveckling/hallbar-utveckling/>: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/utveckling/hallbar-utveckling/> den 13 November 2014
- Folksam. (u.d.). SFFs Rekommendation om Corporate Responsibility.
- GlobalCompact, U. N. (den 24 juni 2010). A New Era of Sustainability: UN Global Compact-Accenture CEO Study.

GRI. (2006). 3.0. Hämtat från <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Swedish-G3-Reporting-Guidelines.pdf>

GRI. (2011). Indicator Protocols Set Economic (EC). Hämtat från <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Economic-Indicator-Protocols.pdf>

GRI. (2011). Indicator Protocols Set Society (SO). Hämtat från: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Society-Indicator-Protocol.pdf>

GRI. (2011). Indicator Protocols Set Environment (EN). Hämtat från: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Environment-Indicator-Protocols.pdf>

GRI. (2013). The sustainability content of integrated reports – a survey of pioneers

GRI. (2014). Hämtat från <https://www.globalreporting.org/information/current-priorities/integrated-reporting/Pages/default.aspx>

Habegger, D., Koellner, T., Ohnemus, P., Steffensen, H. & Weber, O. (2005). The relation between sustainability performance and financial performance of firms. *GOE – rating systems and consulting for merging sustainability and finance*

Hedberg, C.-J., & Malmborg, F. (2003). THE GLOBAL REPORTING INITIATIVE AND CORPORATE SUSTAINABILITY REPORTING IN SWEDISH COMPANIES.

IIRC. (December 2013). The international <IR> framework.

International Integrated Reporting Committee. (2011). Towards Integrated Reporting Communicating value in the 21st Century

Isaksson, R., & Steimle, U. (2009). What does GRI-reporting tell us about corporate sustainability?.

Jones, T. M. (1995). Instrumental Stakeholder Theory: A Synthesis of Ethics and Economics.

Marston, C. L. & Shrivess, P. J. (1991). The Use of Disclosure Indices in Accounting Research: A Review Article. *British Accounting Review*. 23(2), ss. 195-210.

Marton, J., Lumsden, M., Lundqvist, P., Petterson, A. K., & Rimmel, G. (2010) IFRS I teori och praktik. 2:a uppl. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Monterio, B. (2014). Integrated Reporting and Corporate Disclosure. *Strategic Finance*.

Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder, att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4 uppl.). Studentlitteratur AB .

Pwc. (Maj 2012). Hämtad från Integrated Reporting The Future of Corporate Reporting den 13 November 2014

Regeringskansliet. (den 23 mars 2010). <http://www.regeringen.se>. Hämtat från <http://www.regeringen.se/sb/d/2657/a/142487> den 17 november 2014

Rimér, M. (den 3 Oktober 2013). Hämtat från <http://www.far.se/Ditt-medlemskap/Medlemsaktiviteter/Finforum-2013/Seminarier-/Integrerad-rapportering/>

Rimér, M. (den 3 Oktober 2013). FAR. Hämtat från <http://www.far.se/Ditt-medlemskap/Medlemsaktiviteter/Finforum-2013/Seminarier-/Integrerad-rapportering/> den 13 November 2014

Rimmel, G., & Jonäll, K. (2013). *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 26.

Roca, L., & Searcy, C. (2012). Reporting on Corporate Sustainability Performance. *Journal of cleaner production*. Vol 20, ss. 103-118

SFFs Rekommendation om Corporate Responsibility, F. (2007). SFFs Rekommendation om Corporate Responsibility.

Soyka, P. (2013). The International Integrated Reporting Council (IIRC) Integrated Reporting Framework: Toward Better Sustainability Reporting and (Way) Beyond.

Sunchman, M. C. (1995). *Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches*.

Willis, A. (2003). The Role of the Global Reporting Initiative's Sustainability Reporting Guidelines in the Social Screening of Investments*. *Journal of business ethics*. Vol. 43, ss. 233-237.

Yong, M. L. (2014). Hämtat från Integrated Reporting: <http://www.theiirc.org/the-iirc/> den 13 November 2014

Yongvanich, K., & Guthrie, James. (2006). *An Extended Performance Reporting Framework for Social and Environmental Accounting*.

Bilaga

Empiriska resultatet ur årsredovisningarna

Performance	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
-						
Ekonomiska indikatorer 2013						
1. Nettoomsättning	2	1	1	1	2	1
2. Geografisk marknadsindelning	1	1	1	1	1	1
3. Material och varukostnader	1	1	2	1	2	2
4. Totala lönekostnader	1	1	1	1	1	1
5. Lönekostnad/anställd	2	2	2	2	2	1
6. Totala räntekostnader	1	1	1	1	1	1
7. Totala lån	1	1	1	1	1	1
8. Aktieutdelning	1	1	1	1	1	1
9. Totala skattekostnader	1	1	1	1	1	1
10. Balanserat vinstmedel	1	1	1	1	1	1
11.						
Pensionsavsättning/medarbetare	2	1	1	2	2	2
12. Skattelättnader/land	2	2	1	1	2	1
13. Investeringsbidrag/land	2	2	2	1	2	2
14. FoU stöd/land	2	2	1	2	2	1
15. Ekonomiskt stöd av staten/land	2	1	1	2	2	1
16. Leverantörsskulder	1	1	1	1	1	1
17. Rutiner för lokalanställning	2	2	2	2	2	2
18. Investering av infrastruktur	1	1	2	1	1	1
19. Donationer till samhället och organisationer	1	2	2	1	1	2
20. Summa investeringar i marknader med hög fattigdom	1	2	2	2	1	2
Summa Redovisade indikatorer	12	13	13	14	11	14

Performance	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
-						
Ekonomiska indikatorer 2009						
1. Nettoomsättning	1	1	1	1	2	1
2. Geografisk marknadsindelning	1	1	1	1	2	1
3. Material och varukostnader	1	1	2	2	1	1
4. Totala lönekostnader	1	1	1	1	1	1
5. Lönekostnad/anställd	2	2	2	1	2	2
6. Totala räntekostnader	1	1	1	1	1	1
7. Totala lån	1	1	1	1	1	1
8. Aktieutdelning	1	1	1	1	1	1
9. Totala skattekostnader	1	1	1	1	1	1
10. Balanserat vinstmedel	1	2	1	1	1	1
11.						
Pensionsavsättning/medarbetare	2	2	2	2	2	1
12. Skattelättnader/land	2	2	2	2	2	1
13. Investeringsbidrag/land	2	2	2	1	1	1
14. FoU stöd/land	2	2	2	2	2	2
15. Ekonomiskt stöd av staten/land	2	2	2	2	1	1
16. Leverantörsskulder	1	1	1	1	1	1
17. Rutiner för lokalanställning	1	1	2	2	2	2
18. Investering av infrastruktur	1	1	2	2	2	1
19. Donationer till samhället och organisationer	2	2	2	2	1	2
20. Summa investeringar i marknader med hög fattigdom	2	2	2	2	1	2
Summa Redovisade indikatorer	12	11	9	10	12	15

Performance	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
Miljöindikatorer 2013						
Total använd icke-förnybart material	1	2	2	1	1	2
Total använd förnybart material	1	1	2	1	1	1
Andel återvunnet material i procent	1	1	1	1	2	1
Total bränsleförbrukning från icke-förnybara källor	1	2	1	1	1	2
Total bränsleförbrukning från förnybara källor	1	2	1	1	2	1
Total elförbrukning i organisationen	1	1	2	1	2	2
Total energiförbrukning i organisationen	1	1	1	1	1	1
Energiförbrukning utanför organisationen	1	2	2	2	2	2
Total vattenförbrukning	1	1	2	1	1	1
Vattenkällor och ekosystem som påverkas	2	2	1	1	2	2
Total vattenvolym som återanvänds	2	2	2	2	2	2
Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark med ett biologiskt mångfaldsvärde	2	1	2	1	2	1
Skyddade habitat	2	2	2	1	1	2
Total utsläpp av växthusgas, CO ₂	1	1	1	1	1	1
Utsläpp av växthusgas/intäkter	2	2	2	2	2	2
Utsläpp av växthusgas/KSV	1	2	2	2	2	2
Betydande utsläpp till luften	2	1	1	1	2	2
Total minskning av växthusgasutsläpp, CO ₂	1	2	1	1	1	1
Total mängd planerade och oplanerade vattenförbrukning	2	2	2	2	1	2
Total mängd avfall	1	1	2	1	1	1
Total mängd återvunnet avfall	1	2	1	1	1	2
Total mängd spill av oljor, bränsle och kemikalier	1	2	1	2	1	1
Total mängd transporterad farligt avfall	1	2	1	1	1	1
Total mängd importerad farligt avfall	2	2	2	2	2	2
Total mängd exporterat avfall	2	2	2	2	2	2
Summa redovisade indikatorer	16	9	10	17	13	11

Performance	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
Miljöindikatorer 2009						
Total använd icke-förnybar material	2	2	2	2	1	2
Total använd förnybar material	1	2	1	2	1	2
Andel återvunnen material i procent	1	1	1	2	1	2
Total bränsleförbrukning från icke-förnybara källor		2	2	2	2	2
Total bränsleförbrukning från förnybara källor	1	2	2	2	2	1
Total elförbrukning i organisationen	1	2	2	2	2	2
Total energiförbrukning i organisationen	1	1	1	1	1	1
Energiförbrukning utanför organisationen	2	1	2	2	2	2
Total vattenförbrukning	1	2	1	1	1	1
Vattenkällor och ekosystem som påverkas	2	2	1	2	2	2
Total vattenvolym som återanvänds	2	1	2	1	2	2
Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark med ett biologiskt mångfaldsvärde	1	2	2	2	2	2
Skyddade habitat	2	2	1	2	2	2
Totalt utsläpp av växthusgas, CO ₂	1	1	1	1	1	1
Utsläpp av växthusgas/intäkter	2	2	2	2	2	2
Utsläpp av växthusgas/KSV	1	2	2	2	2	2
Betydande utsläpp till luften	1	2	1	2	2	2
Total minskning av växthusgasutsläpp, CO ₂	1	1	1	1	1	2
Total mängd planerade och oplanerade vattenförbrukning	2	2	2	2	2	2
Total mängd avfall	1	2	1	1	2	1
Total mängd återvunnet avfall	2	2	2	2	2	2
Total mängd spill av oljor, bränsle och kemikalier	2	2	1	2	1	2
Total mängd transporterad farligt avfall	1	2	1	2	2	2
Total mängd importerad farligt avfall	2	2	2	2	2	2
Total mängd exporterad avfall	2	2	2	2	2	2
Summan redovisade indikatorer	13	6	12	6	8	5

Performace	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
Sociala indikatorer 2013						
Antal anställda	1	1	1	1	1	1
Personalomsättning	1	2	1	1	1	1
Antal kvinnliga anställda	1	1	1	1	1	1
Förmåner för anställda	1	2	1	1	1	2
Antal arbetsolyckor	1	1	1	1	1	2
Antal dödsfall	1	2	1	1	1	2
Antal utbildningstimmar/medarbetare	1	2	2	2	2	2
Löneskillnader mellan könen	2	2	2	2	2	2
Totala investeringar i människorätsfrågor	1	2	2	1	2	1
Hantering av barnarbete	1	1	1	2	1	1
Hantering av diskriminering vid anställning	1	1	1	1	1	1
Hantering av inverkan på samhällen	1	1	1	1	2	1
Arbete mot korruption	1	1	1	1	1	2
Antal legala åtgärder mot företaget	2	1	1	2	1	1
Kundnöjdhet	1	2	1	1	1	1
Kundernas hälsa och säkerhet vid produktutveckling	1	2	1	1	1	1
Miljörelaterade eller socialmärkning av produkter	2	2	2	1	1	1
Program för efterlevnad av lagar och standarder	1	1	1	1	2	1
Total antal fall av bristande efterlevnad av lagar och standarder	2	2	1	2	1	2
Resultat av kundundersökningar	2	2	2	1	1	1
Summa redovisade indikatorer	15	9	15	15	15	13

Performance	Atlas Copco AB	Boliden AB	Sandvik AB	SCA AB	SKF AB	Volvo Group AB
Sociala indikatorer 2009						
Antal anställda	1	1	1	1	1	1
Personalomsättning	1	2	1	2	1	1
Antal kvinnliga anställda	1	1	1	1	1	1
Förmåner för anställda	1	1	1	1	1	1
Antal arbetsolyckor	1	1	1	1	1	2
Antal dödsfall	1	2	1	1	2	2
Antal utbildningstimmar/medarbetare	1	2	2	2	2	2
Löneskillnader mellan könen	2	2	2	2	2	2
Totala investeringar i människorättsfrågor	1	2	2	2	1	2
Hantering av barnarbete	1	2	2	2	2	2
Hantering av diskriminering vid anställning	1	2	2	2	2	2
Hantering av inverkan på samhällen	1	1	1	2	1	1
Arbete mot korruption	1	2	2	2	1	2
Antal legala åtgärder mot företaget	2	2	2	2	2	1
Kundnöjdhet	2	2	2	1	2	1
Kundernas hälsa och säkerhet vid produktutveckling	1	2	2	2	1	2
Miljörelaterade eller socialmärkning av produkter	1	2	2	1	2	2
Program för efterlevnad av lagar och standarder	1	2	1	1	1	1
Totalt antal fall av bristande efterlevnad av lagar och standarder	2	1	2	1	2	2
Resultat av kundundersökningar	2	2	2	2	1	2
Summa redovisade indikatorer	15	6	8	9	10	7